

MIOMIR PETROVIĆ

LIBANSKO
LETO

■ Laguna ■

SADRŽAJ

Copyright © 2007 by Miomir Petrović

Copyright © 2007 ovog izdanja LAGUNA

<i>Maslinasta koža Mari Kler</i>	7
<i>Puls spržene zemlje</i>	13
<i>Jusuf električar</i>	19
<i>Svitanje u Mar Žiržešu</i>	24
<i>Kipuru pita</i>	30
<i>Kokpit u pesku</i>	39
<i>Bokori magle turskog kupatila</i>	43
<i>Pravoverna voda</i>	48
<i>Bicikl</i>	60
<i>Avgust je stigao u kvart Bi'r Hasan</i>	68
<i>Fotografija straha</i>	70
<i>Gozba</i>	74
<i>Zora u Marun Tusu</i>	78
<i>Nijedan put nema cilj</i>	85
<i>Šejtanov osmeh</i>	92
<i>Bibloski zmijar</i>	98
<i>Major</i>	105
<i>Kletva Abdalaha al Mamuna</i>	112
<i>Alen Lahtir</i>	116
<i>Krotitelj</i>	121

<i>San</i>	126
<i>Pesma Levanta</i>	129
<i>Mister, mister, buy something from me</i>	137
<i>Vreme</i>	143
<i>Hodža</i>	149
<i>Postojanje</i>	154
<i>Malo vetra i jedna senka</i>	158
<i>Hotel Vendom</i>	163
<i>Četiri muškarca i nargile</i>	167
<i>Ambasada</i>	173
<i>Miris znoja</i>	176
<i>Sudbina jednog pesnika</i>	180
<i>Pučina</i>	184
<i>Aerodrom</i>	187
<i>O autoru</i>	191

MASLINASTA KOŽA MARI-KLER

Moj stan, zapravo stan mog pokojnog oca, nalazi se na brežuljku Al-Musajtiba. „Okrenut je na pogrešnu stranu“, kako ovde, u muslimanskom delu Bejruta, vole da kažu. Terasa ne gleda na more i As-Sahil već na hrišćanski deo grada, Al-Ašafriju. „Oduvek sam bio na pogrešnoj strani i pogrešno okrenut“, izgovaram u sebi dok pogledom prelazim po spavaćoj sobi. Svuda unaokolo leži odbačena i izgužvana odeća, neke silne cipele, donji veš. Svuda su prepune pepeljare, poneka prazna flaša, svuda unaokolo plitki tanjiri u kojima su ostaci zelenog i plavog humusa, dopola pojedene masne fatajer bil-džebneh pitice, ostaci zejtun salate od maslina i lešnika, ružičaste paštete od mušatmi ribe, ribizle i jedan napola presečeni mango koji stoji nasred itisona. Oko njega se širi fleka slatkog soka. Mari-Kler spava na mojoj ruci. Barem mislim da spava. Levom rukom pokušavam da dohvatim ugašenu lulicu sa hašišom koja stoji na velikoj, zelenoj pepeljari od stakla, na krevetu, između naših tela. Tada me ona hvata za ruku i bez reči mi, ne podižući glavu s moje desne ruke, dodaje upaljač. Ipak ne spava.

Mari-Kler je hrišćanka, iz stare maronitske porodice iz jednog malog mesta u okolini Žibleta. Ponekad smo zajedno. Ponekad, kada sam u Bejrutu. A sada sam prvi put u Bejrutu bez oca. Otac je umro. I ona je tu, uvek kada smo u očevom stanu, u pogrešnom delu grada. Sada to više nikome ne smeta, sada Druzi, Grci i maroniti smeju da se kreću po muslimanskom delu grada, a muslimani da otvaraju bakalnice u hrišćanskom. Ipak, svi koji se zateknu na pogrešnoj strani postaju umiljatiji i mirniji nego što su u svom delu grada. Mari-Kler se brine o očevom stanu. Povremeno ga izdaje porodicama s dvoje dece i ubira kiriju.

Mari-Kler je žena mojih godina, sitna poput džokeja. Ima maslinastu kožu, koja se presijava pod mesečinom kao da je namazana uljem, kovrdžavu crnu kosu i tamne usne. Noge su joj krive, pomalo tanke, a grudi kao u devojčice. Kao dve narandže. Šake su joj male ali snažne, nokti kratki, šake dečaka što steže teniski reket, bejzbol palicu, toljagu kojom će nekom razbiti glavu. Prsti su joj elastični i hitri, to su prsti mangupa. Osim što je u pogrešnom delu grada, s pogrešnim čovekom u krevetu, voli pogrešnu vrstu opijanja. Ne pije alkohol, ali koristi hašiš. Veća je Arapkinja od Arapa, voli da kaže za sebe. Nikada mnogo ne razgovaramo. Više slušamo jedno drugo, bez ometanja. Mari-Kler puši hašiš, noktima kucka po staklu, jede prstima i liže ih pošto malo humusa uvek ostane. Noću se kupa na plaži Gafran bez gornjeg dela, voli kada je ližem, rado citira francuske šansone, ne brije se ispod pazuha, ali je dole uvek uredno obrijana.

Mari-Kler više od svega uživa u tome da me, posle seksa, sablažnjava ratnim pričama. Njen stric Šarl je tokom

hrišćansko-muslimanskog rata 1976. godine bio jedan od ozloglašanih komandanata hrišćanske milicije „Sveta majka“. Sadista. Mrzeo je muslimane iz dubine duše. Tokom jednog primirja odleteo je u vazduh sa sve svojim pežom 404. Zato me Mari-Kler stalno ispituje o gadostima s ratišta iz Bosne. Mari-Kler voli krv. Kao i njen stric koji je odavno otišao kod Svete majke na istinu, Mari-Kler je psihopata. Barem tako mislim. Za razliku od strica ona nije rasista. Utoliko je i opasnija.

Povlači dim iz lulice i predaje mi je. Počinje da priča.

„Znaš, Šarl je pričao mom ocu o jednoj akciji. Tamo u dolini Al-Bikvaj, '76. Nisu stigli da pobegnu na vreme kad ih je milicija napala. Ostala je još samo jedna kuća koju nisu zapalili, na kraju sela po imenu Kismet. Dobro su se branili. Nekoliko vojnika i tri porodice. Muškarci i žene, bez dece. Onda su ih zapalili. Ipak, ovi su uspeli da kundacima obiju pod i sakriju se u podrumu. Polivali su jedni druge skupljenom kišnicom iz buradi. Preživeli su požar. Kad se vatra ugasila, milicija je čekala još pet sati, da se, ko bajagi, uvere kako je sve gotovo. Najzad su se iskobeljali iz dubine. Poluludi od vatre, ljudi izlaze iz podruma, spržene kose, mokri. Crni u licu, gotovo ugljenisane odeće. Naši čekaju. Ubijaju ih kao zečeve. Kad je ostao još samo jedan, nije više imao metaka, skinuo se go. Iz čista mira. I počeo da urliče na mesec. Kao da je čekao da se pretvori u vuka pa da ih sve pojede. A nije, počeo je da plače. Pretvorio se u zeca. Kô zeca će ga i ubiti. Šarl je, pričao mi je kasnije, zaustavio svoje ljude. Spustili su puške. Onaj goli ih je netremice gledao. Više nije urlikao. Šarl je klimnuo glavom, čovek je razumeo, klimnuo je i on. Dali su

mu prednost. Trčao je najbrže u svom životu. Niko se nije pomerao sve dok Šarl, smireno kao da nisu u žurbi, nije ponovo klimnuo glavom. Čovek je napravio prednost od možda trista metara. Možda je i mogao da čuje repetiranje automata i šuštanje uniformi. Mesečina mu baš i nije bila saveznik. Polje, okruglo kao tepsija i ravno, bilo je obasjano mesečinom kao da je neko doneo reflektore s fudbalskog stadiona. Naši su malo potrčali za njim, možda stotinak metara i onda, svako za sebe i u svojoj ličnoj tišini, zastali. Čovek je to verovatno čuo negde iza sebe, prepoznao nove zvuke. Počeo je da trči cikcak. Veoma vešto, pričao je Šarl, kao kuglica u fliperu, odbijajući se o samo njemu vidljive čoškove, kamenje, retke žbunove. Naši su pucali ne u njega već u tačke na koje je u svom trku, po verovatnoći, morao da naleti. Pucali su ispred i levo i desno od njegovog tela. Pucnji su preklapali zvukom jedan drugi tako da su se uskoro, usred te buke, izdvajali samo fijuci i tupi udari zrna o zemlju. Kao da je skijao slalom, oko njegovih nogu su se podizali tanki stubovi prašine tamo gde bi udarilo zrno. Poneki metak bi se odbio o kamen ili stenu pa je taj tanji zvuk, kao da neko cepa svilu, remetio čovekovu koncentraciju. Onda je Šarl tromo izvukao pištolj iz futrole i opalio bez nišanjenja. Metak ga je pogodio u nogu. Svi su počeli da se smeju. Čovek je nastavio da trči cikcak. Onda ga je pogodilo u rame. Stropoštao se i ponovo pokušao da ustane kada ga je pogodio treći metak. U leđa. Počeo je da vrišti. Klečao je trista metara od prvog strelca i vrištao je. Sve vreme, sve dok taj strelac nije polako, nogu pred nogu, prešao tih trista metara i pucao mu u glavu.“

„Zašto mi to pričaš?“, pitam.

„Pa čudno je to“, Mari-Kler povlači još jedan dim hašiša, „kako su samo žilavi muslimani. Ma, ne možeš im ništa. Ne umeju ni tiho da umru. A vole buku. Zato postavljaju eksploziv gde god im padne na pamet.“

Gledam na sat. Morao bih da se obrijem i sredim. Morao bih da joj nečim zapušim usta. Toliko je odvratna ta Mari-Kler. Zakasniću na sastanak s Anrijem Maslaženom i Saidom. Moram da prodam očev nezavršeni projekat zgrade pošte, prvobitno namenjen gradu Balbeku. Said i ja pokušavamo da ga, adaptiranog, uvalimo kao zgradu platnog prometa u Suru.

Mujezin se oglašava s nevidljivog minareta. Mari-Kler, veća Arapkinja od Arapa, ustaje s kreveta i odlazi u toalet. Ostavlja otvorena vrata dok sedi na bideu i stenje, perući svoju obrijanu mačkicu. Mislim da čak pokušava da oponaša mujezinov poziv na molitvu. Sećam se da je moj otac pričao, kada se vratio posle prvog boravka u Libanu, da su libanski hrišćani mnogo prljaviji, neobrazovaniji i lažljiviji od muslimana i kako mnogo više vole katolike nego pravoslavne. Otac se uvek više družio s muslimanima. Mari-Kler je primer maronita. Ipak, u krevetu se ponaša kao da se kosmos okreće oko nje. Zato smo tako dugo zajedno. Ali i tako retko, istovremeno. U stvari, ona je mešavina levantinske prevrtljivosti, hrišćanske demagogije i nedisciplinovanosti i arapske drskosti. U stvari, ona je Lubnan. Liban.

Ona je đubre sa fenomenalnom maslinastom kožom, ona je mirisna mačkica koja voli da jede prstima, koja voli da je ližem, koja mi ne prebacuje što mnogo pijem i još mi potura hašiš kad god se vidimo. Ona bi htela da se uda za belog, zaista belog čoveka, što ona nikako nije. Možda

se nabacivala i mom ocu, možda nije prezala od toga. On, s druge strane, nikako nije bio tip sklon padu. Šaljivdžija, nimalo crne žuči. U tome nisam nalik njemu. Širom Bejruta počinje druga jutarnja molitva, a Mari-Kler se briše. Ustaje, prska dezodoransom žbun od malja ispod pazuha i počinje da se oblači. Ja bih se okupao na njenom mestu.

Mari-Kler je smrdljiva maronitska kučka. A ja kasnim na sastanak sa Saidom.

PULS SPRŽENE ZEMLJE

Kada mi je umro otac, moja su se stopala spustila i gotovo sraivila sa zemljom. Kada bih ujutru spustio noge na hladan pod spavaće sobe, osetio bih kako su mi tabani spljoštani, mekani i ravnomerno raspoređeni po površini kao kod dustabanlija. Ranije nisam imao ravna stopala. Osetio bih, dakle, da se izjednačavam s površinom pod njima, sa zemljom, kao da želim da joj budem bliži, a samim tim i svom ocu. U stvari, preplavljivao me je strah. Samo telo je želelo da bude bliže zemlji, da pusti korenje duboko unutra, da iz humusa posiše sve ono što nas čini živim, umirenim, izvesnim u svom postojanju. Samo telo je tražilo da se zabode u zemlju, da učvrsti svoju ravnotežu, da pojača silu gravitacije. Prevalio sam četrdesetu i, posle početne umrtvljenosti, s vremenom sam počeo da osećam beznade, neukorenjenost. Prevalio sam četrdesetu. Nemam decu, a više nemam ni oca.

Setio sam se jednog letnjeg dana kada smo se, pešačeći do njegovog biroa na drugom kraju grada, obreli u podzemnom prolazu za pešake. Valjalo je brzo privići oči na tamu a kožu na ledeni dah koji je dole vladao. Sa stepeništa niz

koje smo sišli dopiralo je skromno prirodno osvetljenje. Nakon nekih pedeset metara, novo stepenište je vodilo iz podzemlja na drugu stranu ulice. Na sredini tunela vladao je gotovo potpuni mrak. Tunel je bio ispresecan velikim betonskim stubovima. Otac mi je pričao nešto smešno. Nismo se držali za ruke. Odjednom je, smejući se, potrčao i nestao iza jednog od stubova. I ja sam se smejao. Naš smeh odjekivao je tunelom. Došao sam oprezno do prvog stuba i potražio ga. Nije ga bilo. Nije bio ni iza drugog, ni iza trećeg. Obuze me strah. Otac me je napustio. Nisam ni stigao do četvrtog stuba a već sam glasno plakao. Lice mi je postalo slana, sluzava masa koja se sve više tresla. Zastao sam bez volje da nastavim sa potragom, uveren da ga nika-da više neću videti. Onda se pojavio iza šestog ili sedmog stuba i počeo da me usiljeno teši iz daljine. Bilo mu je krivo što je preterao u igri. Što nije umeo da prekine na vreme. Potrčao je ka meni, ali ja sam se još više rasplakao.

„De, de, samo smo se šalili...“, bilo mu je žao.

Koliko me je samo to „mi“ iznerviralo. Nismo „mi“ nego si „ti“, pomislio sam. Ipak, njegova me je rečenica brzo utešila. Potom smo zajedno izašli iz tunela.

Kada je otac umro, osetio sam da više nikada neću izaći iz tunela. Znam da baš i nije tako, povremeno umirujem sebe svešću o svojim godinama. Ta svest mora da mi pruži dovoljnu utehu, dovoljnu snagu. Proveli smo zajedno tri-deset i kusur godina, sada sam morao da se nađem svojoj majci. Ona je s njim provela mnogo duže. Sada, tri godine kasnije, hodam ulicama kojima je on često hodao. Pored nenasnosne vrućine želudac mi se penje do grla jer osećam

ledeni dah onog tunela u Beogradu. A ovde je zaista toplo i nemoguće je osetiti bilo kakav ledeni dah.

Bejrut. Tu je, kako je voleo da kaže, proveo najbolje godine svog života kao direktor predstavništva beogradskog *Rada* u Libanu. Gradio je razrušeni grad. Poslednjih godina zajedno smo radili na nekoliko građevina u Libanu. Hodam, dakle, ulicama kojima smo nekada zajedno šetali. Kao odrasli muškarci. Sada koračam sam. Pijan. Ne, nije to ništa.

Poslednjih godina često sam pijan. Počelo je i pre očeve bolesti. Kada se razboleo, više nije bilo razloga da prekinem. Kada je otac umro, osetio sam kako mi se stopala spravnjuju sa zemljom.

Bauljam Avenijom Al-Ašafrija, sam, pijan, oko mene zuje automobili, stopala su mi srasla s espadrilama. Sunce je jako, vrućina je nenasnosna. Usred libanskog leta osećam hladnoću beogradskog pešačkog tunela mog detinjstva.

Bayruth. Beyrouth. Al Džumhurija al-Lubnaniya. Liban. Levant.

Nešto kasnije ponovo mislim o svojim stopalima posmatrajući kako se s njih slivaju kapi vode. Sedim pored bazena u vrtu Saidove kuće. Said je u bazenu. Uzduž i popreko preplivava betonsku rupu ispunjenu vodom. Pored bazenskih stepenica leži pepeljara i u njoj dogorele, hašišom dosoljene cigarete. To je Saidovo. Moja je flaša gordons džina i velika staklena bola s ledom. Tišinu Saidovog vrta tek tu i tamo uznemiri šuštanje gelebije njegove žene. Služi nam kafta-kiškaš ćevape u ljutom sosu i džebneh marinirani feta sir. Žasman, kako već njeno ime izgovaraju maroniti, malo govori. Pokazuje manje nego što zna, zna mnogo više

nego što bi iko pomislio. Mnogo više nego što Said misli da ona zna. Tako je bilo i za vreme rata. Tokom 1984. tri puta mu je spasla život. Bio je čak i na poternici izraelske vojne policije. S razlogom, doduše. Nije Said neko nevinašce, kako voli da se predstavlja poslednjih godina.

Građevinski inženjer Said Mahdan svakog je trećeg dana bio na uzvišenju Masr-Hal-Malib, kota 599, iznad As-Sahila, bejrutske rivijere gde su, u nekada velelepnim hotelima na obali, stanovali izraelski vojnici. Odatle je gruvao *Samsatom*, ruskim raketnim bacačem. Priznaje da nikada nije naučio precizno da gađa. Ali je gađao, svejedno. Pred kraj osamdesetih, kada je prošla sva ta fertutma, ili bar njen zvanični deo, ponovo je gradio, zajedno s mojim ocem, onaj isti grad koji je rušio svojim nepreciznim raketama.

Posmatram svoja stopala. Sada su potpuno suva. Said izlazi iz bazena i, videvši da mi je pogled prikovan za sopstvena stopala, prilazi. U tišini i on počinje da ih posmatra. Ne, nisu ona ravna, dustabanlijska, ponavljam u sebi. Ona su samo stabilnija, možda čak i snažnija nego što su bila pre nego što je otac umro. Ili samo žele da to budu. Ili bi da se prikažu, sama sebi, telu, kao stabilnija.

„Stopala su ti kao u skakača. U vodu, mislim. Baš je takav položaj njihovih bridova, prstiju, tabana kad se približe kraju skakaonice. Gledao sam to u nekom dokumentarcu. Njihova stopala izgledaju kao da bi mogli tako da stoje hiljadu časova“, kaže na svom perfektnom francuskom.

„Ili kao u onoga koji u rukama drži raketni bacač“, odgovaram.

„Baš tako“, smeje se Said iz dubine grla, grohotom. „Tako sam i ja mogao da stojim, u nekim poluraspalim sandalama, uvek u tim istim sandalama, hiljadu sati, gore na brdu!“

Odvlači me do stola na koji je nevidljiva Žasmen odložila hladan čaj. To je stočić u ampir stilu, položen na naduvani koren debele, tamnocrvene magnolije u najdubljem hladu njihovog vrta. Bosi smo i pijemo čaj stoječki.

„Mislim da ćemo uspeti da prodamo Radomirov projekat Anriju Maslaženu. Sutra. Najzad nas je zvao na sastanak. Sutra u dva“, govori polako i nehajno kako ne bi izazvao euforiju u meni.

Merveilleux, odgovaram na francuskom.

Samo na francuskom ta reč deluje bajno, magično. U stvari, ne mislim o tome. Mislim o svojim stopalima pod kojima je spržena zemlja Saidovog vrta. Ma koliko da su vrt polivali vodom, tek tu i tamo ima malo trave. Ostali delovi travnjaka oduvek su, još kada sam kao klinac dolazio s ocem, bili samo bleđa kopija želje da se uspostavi evropski travnjak. Zbog toga i ne slušam Saida, zbog toga sam koncentrisan na sopstvena stopala i sprženu, grubu zemlju tek gde gde prokrvljenu umršenim vlatima izgorele, žilave, žute trave. Kao da osećam puls uvek zaraćenog, krvavog Levanta, koji polako ali sigurno dolazi kroz potmule drhtaje spržene zemlje. Te crvenkaste ili žućkaste zemlje, od volje vam. Ali ono što čudi je osećanje da zemlja nije vreća onoliko koliko bi to bilo logično da bude. Posle ovako vrelog dana čovek bi očekivao da je zemlja vreća poput vulkanskog kratera.

Moja stopala je opažaju kao hladnu, ledenu. Možda je to posledica velike količine džina koju sam nedavno uneo u

sebe. A možda je posredi hladnoća podzemnog pešačkog prolaza u kom me je, nekada davno, moj otac Radomir ostavio samog, sakrivši se iza betonskog stuba. I sada više niko ne govori da smo se samo šalili. Njega nema i to nije šala.

Kada mi je umro otac, moja su se stopala spustila i gotovo savrnjila sa zemljom.

JUSUF ELEKTRIČAR

Prvi put sam u konferencijskoj sobi Maslaženove građevinske firme otkako je otac umro. Prvi put na sastanku u MECON-u (*Middle East Constructions*) bez oca, oči u oči s buljavim Anrijem Maslaženom. Ipak, ne potpuno sam. S moje strane, Said i očev projekat. S njegove strane, Karim Mamuti, komercijalni direktor. Maslažen je ćelav tip otromboljenog lica, iako ne gojazan. Glava mu je kao bilijarska kugla, odsijava prodornu svetlost koja dopire kroz velike prozore MECON-ovog penthausa odakle se pogled pruža na čitav As-Sahil i, tamo u daljini, na luku. Uvek me je podsećao na američkog glumca Bila Djuka. Da sada u Bejrutu pravim kasting za holivudski film, Maslažen bi sigurno igrao makroa ili vlasnika javne kuće. Lukav, opor, hrišćanin na čelu pretežno muslimanske firme, monopolista gradnje na Levantu. Zna da pregovara bolje od bilo kog Arapina. Kao da sva nervoza prilikom sklapanja dila prelazi s Maslažena na Karima. Pregovarač je hladan i klizav kao zmija, a njegov pomoćnik uvek u znoju, pred nervnim slomom.

Koliko se samo Karim znoji! Debeo je, pročelav, s gustim brkovima i tamnom kožom. Palestinac, čovek koji je tek posle građanskog rata prvi put ušao u neku luksuzni hotel na obali. Karim i njegov rođeni brat, pokojni Jusuf Mamuti, bili su članovi Hezbolaha. Stariji, Jusuf, pre rata je radio na crno kao električar na građevini. Neškolan, ponešto je naučio o struji i njenim čudesnim svojstvima. Zato je tokom rata bio ekspert za ispitivanje zarobljenika ili, ukoliko nije bilo nečega da se sazna, stručnjak za mučenje iz dosade. Sunderom bi navlažio testise svoje vezane žrtve i na njih zakačio dve žice. Potom bi iz malog, portabl generatora na benzin ruske proizvodnje puštao struju sve dok se beli bubrezi njegove žrtve ne bi skuvali u sopstvenoj sluzi. Tada bi i mrtvi progovorili. Kada nije bilo ničega da se sazna, žrtva bi, samo da bi se spasla struje, lagala, upadala u protivurečnosti i bila u stanju da prizna i ono što se nije ni desilo. Ostala je zagonetka šta je više zabavljalo Jusufa Električara, *Yousufa L'Electricien-a* – to što se međunožje žrtve puši ili to šta žrtva priča. Nešto ga je zabavljalo, izvesno, sve dok mu jedan tip iz hrišćanske milicije nije nabio bombu u usta i razneo ga. Taj tip nije želeo nikakve podatke od Električara, želeo je samo njegov život.

Karim često ustaje od stola, navlači pantalone koje mu i bez tog gesta sežu do grudnog koša. Takav im je kraj, staromodan, kao da su pozajmljene od Dejvida Nivena, krojene da sakriju ogroman stomak. Maramicom briše glavu, okupan je znojem. Šeta se po prostoriji. Otac mi je jednom objasnio da taj nelogičan poslovni brak dva neprijatelja po krvi počiva na modelu „dobar policajac/loš policajac“, ili nešto slično. Maslažen vas uverava da će sve biti u redu,

Karimova nervoza gura vas u paranoju. Odličan tandem. Potpisali biste sve samo da što brže pobegnute od ove dvojice. Žice na testisima nisu neophodne.

Da li zbog pijeteta prema mom ocu, u šta sumnjam, ili zbog unezverenog izraza na mom licu, tek Anri i Karim ne pucaju iz najjačeg oružja koje imaju. Propuštaju nas kroz šake, to da, ali ne toliko koliko umeju. Anri je, navodno, veoma zagrejan za projekat i smatra da je honorar koji Said i ja tražimo sasvim u redu. Mada Karim, navodno, takođe nema ništa protiv cene koju je odredio Said na licu mesta (ja sam samo klimnuo glavom jer mi se učinilo da to brdo novca zaista može da reši sve moje muke), on vidi probleme u samom projektu. Novo mesto izgradnje primoralo me je da napravim opširnu projektnu studiju s izmenama u skladu s drugačijom konfiguracijom terena. Smatram da je to sada dobro, da projekat u celosti izgleda kao da je i planiran za Sur. Karim ne misli tako. On vidi klizište tamo gde ga nema, odron gde ga ne može biti. Anri, gazda, navodno pokušava da ga umiri, ali Karim sve više i više peni. To je taktika za obaranje cene. Anri, doduše, u jednom trenutku izlazi iz sopstvene uloge i kaže da će dodatni radovi angažovati projektante više nego da su čitavu stvar počeli od početka! Nije nego, mislim u sebi.

Malo-malo, pa Karim mokrim šakama uzima telefonsku slušalicu i poziva, kao na vojnoj paradi, čas projektante, čas arhitekta, a na kraju i tri smešna čoveka – tehničke crtače. Oni defiluju kroz konferans, mršte se nad razvijenim pausima projekta na drugoj strani stola. Nešto zapisuju i mrmljaju sebi u bradu, ali na kraju se svi pohvalno izražavaju o studiji.

S druge strane, Said je opušten kao da je sve već rešeno u našu korist. Gleda na sat, možda žuri da što pre ode do kola, uzme svoj raketni bacač, popne se na kotu 599 i počne da jebava majke. Dobar je taj Said.

Od kada je otac umro, njegovo prisustvo mi se pričinjava na svakom koraku. Ne celo telo mog oca, to još uvek ne uspevam da vidim u izmaglici žalosti i nostalgije. Ali njegove ruke, stopala, noge, nokte, svilenkastu, talasastu sedu kosu, to da. Uvek. Sada njegove šake. Kao da u mreži linija i lukova na pausima koji leže na velikom stolu od kedrovine, u planovima za tu zgradu, stoji utkana njegova šaka.

Divan projekat: dva masivna, široka tela spojena trostrukom pasarelom. Zgrada za Bliski istok. Fasadne cigle boje slonovače, mali prozori od tamnog stakla koji izlaze iz gabarita zgrade u obliku trougla, prizme ili piramide. Pet spratova na jednom i drugom objektu, tri sprata iznad glavnog ulaza, foaje, stepenište. Prozori kao puškarnice iz kojih se utvrda dugo može braniti. Logično, ovde se nešto uvek brani, zgrada, ma koje namene, mora predstavljati utvrdu. Jedino stambene zgrade širom Libana čine laku metu – veliki prozori, prostrani balkoni, idealna kapija u koju treba da utrči raketa. Možda Saidova, raketa s kote 599. Ljudski život nema cenu. Ali banka, pošta, telegrafaska stanica, bolnica, stanica milicije... to su uvek tvrđave.

U projektu vidim očeve stamene šake. Kratke prste u kojima se očas posla polomi orah. Ja nemam takve, moje su dugačke, blede, sklone drhtanju. Moje su šake hašišara. Ne treba ni da spomenem koliko mi je loše. Alkohol od sinoć, Mari-Kler u zoru, hašiš posle doručka. Dobar hašiš nosi u tašni Mari-Kler. Hladno mi je, a Karim se znoji

kao da smo usred pustinje. I sve to zajedno me muči. Prodaja očevih projekata kao poslednja brana mene i moje majke od bankrota, tamo, u tranzicionoj Srbiji. Prodaja očevih projekata kao prodaja porculana i porodičnog nakita Romanovih nekom prevrtljivom jevrejskom juveliru u Parizu. Prodaja očevih projekata kao poslednji dokaz da nikada neću biti arhitekta poput njega. Prodaja njegovih projekata kao prodaja belogardejske carske sablje nekom vašljivom Jermininu, negde na Krimu, pošto je javljeno da je carstvo palo.

Veoma mi je loše. Pomišljam da, ako sklopimo posao, sve pare koje mi Maslažen bude dao potrošim na hašiš, kurve i tursko kupatilo. Šta drugo treba da uradi čovek kome drhte ruke u rano jutro? U zemlji u kojoj sve podrhtava, kao da se građanski rat još uvek vodi, ovog puta u podzemlju, u lagumima, u podzemnim dvoranama drevne Fenikije.

Dižem glavu, shvatam da je razgovor zamro. Verovatno zbog toga što sam zaspao na tren. Gledam u Saida – zadovoljno se smeška. Gledam u Maslažena – hladan je kao led. Pogledam u Karima – znoji se kao da će se istopiti, kao da su mu na genitalije zakačene nevidljive elektrode, elektrode njegovog brata, pokojnog Jusufa Električara.

Nakašljam se i nastavljam da govorim o projektu kao da se ništa nije desilo.